

- уключэнне ў змест адукацыі супрацьлеглых, узаемавыключальных бакоў, уласцівасцей, адносін у вивучаемых аб'ектах, працэсах, з'явах;
- зварот да такога типу мыслення, які арыентуецца на адзінства супрацьлеглых бакоў, што забяспечвае цэласнасць існавання вивучаемага аб'екта або працэсу;
- выкарыстанне фактаў і звестак, якія з'яўляюцца адбіткам адзначаных якасцей у канкрэтных фрагментах навуковага пазнання [4, с. 44—49].

Паспяховасць фарміравання талерантнай асобы студэнта ў многім вызначаецца талерантнай культурай выкладчыка. Выкладчыкі, якія працуюць над праблемай развіцця талерантнасці, павінны ствараць атмасферу супрацоўніцтва, дух партнёрства, гатоўнасць мірыцца з чужымі поглядамі, павагай чалавечай годнасці і правоў іншых, прыняцце іншага такім, які ён ёсць, здольнасць уявіць сябе на месцы іншага, прызнанне шматграннасці і роўнасці іншых, цягліцасць да іншых поглядаў, вераванняў і паводзін, адмова ад дамінавання, учынення шкоды і гвалту.

Такім чынам, выхаванне асобы, якая адрозніваецца цягліцасцю да розных поглядаў, непрадзятасцю да ацэнкі калег, партнёраў, падзей, здольнай тварыць свой лёс і лёс сваёй краіны, быць ў адказе за спакой сваёй малой радзімы — адна з прыярытэтных задач вышэйшай школы. Усяго гэтага можна дасягнуць толькі ўсведамляючы, што навакольны свет і сацыяльнае асяроддзе з'яўляюцца шматмернымі, а значыць і погляды на гэты свет шматгранныя і не павінны зводзіцца да аднастайнасці. Бо толькі развітая асоба, чалавек высокай культуры, які валодае духоўна каштоўнай матывацыяй, здольны да талерантнага мыслення і паводзін.

Спіс крыніц

1. Декларация принципов терпимости, принятая на 28 сессии Генеральной конференции ЮНЕСКО 16 нояб. 1995 г. — Париж : ЮНЕСКО, 1995. — 16 с.
2. Ильченко, Л. Педагогика поликультурности и толерантности / Л. Ильченко // Дошкольное воспитание. — 2004. — № 8. — С. 20—22.
3. Клепцова, Е. Ю. Психология и педагогика толерантности : учеб. пособие для слушателей системы доп. проф. пед. образования / Е. Ю. Клепцова. — М. : Академ. проект, 2004. — С. 104.
4. Коржув, А. В. Толерантность в контексте педагогической культуры преподавателя ВУЗа / А. В. Коржув, Н. Ю. Кудзиева, В. А. Попков // Педагогика. — 2003. — № 5. — С. 44—49.
5. Ростиславова, О. А. Толерантность как гуманистическая ценность / О. А. Ростиславова // Среднее профессиональное образование. — 2006. — № 4. — С. 43-44.

Материал поступил в редакцию 12.04.2011.

О. О. Красовська

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янука,
м. Рівне, Україна

СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПІДХОДИ ДО ЕСТЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. У державних та міжнародних документах [3; 5] з проблем вищої освіти наголошується на необхідності формування нової генерації педагогічних кадрів, підготовленої до якісного забезпечення освітніх потреб особистості, розвитку її інтелектуального та культурного потенціалу. Вирішення цієї проблеми в сучасних умовах вимагає від вчителя глибокого усвідомлення особистісно зорієнтованої парадигми освіти, творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з дисциплін естетичного циклу, мистецької грамотності, володіння сучасними педагогічними технологіями тощо.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є висвітлення сучасних вітчизняних та зарубіжних підходів педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у гуманітарному університеті до викладання мистецьких дисциплін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів розглядається у різних аспектах у працях В. Адольфа, Ш. А. Амонашвілі, І. Ареф'єва, С. Батищева, В. Бондаря, О. Владислав'єва, С. Висоцької, Ю. Пільбуха, С. Гончаренка, М. Дробнохода, Т. Добудько, С. Єжанова, В. Извозчикова, М. Коломійця, Н. Кузьміної, Н. Лобанової, В. Лозової, А. Маркової, В. Синенка, М. Скаткіна, М. Чошанова, О. Шияна та ін. Так, педагогічний аспект розглядали В. Бездухов, Л. Большакова, Т. Добудько; психологічний — М. Лук'янова, О. Попова, В. Семиченко, Н. Яковлева; соціально-перцептивний — Н. Єршова; загальнокультурний — О. Котлярова; комунікативний — В. Кузовлев.

Значення фахової компетентності майбутнього вчителя як передумови його майбутнього професіоналізму у процесі викладання мистецьких дисциплін підкреслюється в педагогічних працях Г. Фешиної, Г. Петрової, І. Зязюна, Л. Хомич, О. Рудницької, А. Комарової, В. Подрезова.

Виклад основного матеріалу. Дослідивши і проаналізувавши сучасні вітчизняні та зарубіжні тенденції розвитку педагогічної підготовки вчителя, ми розглянемо, які тенденції розвитку освіти є провідними і найбільш перспективними на сучасному етапі для формування фахової компетентності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін початкової школи. Методологічним підґрунтям побудови ефективної фахової компетентності ми розглядаємо положення: цілісного синергетичного (системного), комунікативно-аксіологічного, культурологічного, гуманістичного, технологічного та компетентнісного підходів.

Системний підхід полягає в тому, що він дозволяє вивчати об'єкт, явище в динаміці, цілісності зв'язків між елементами об'єкта. Цілісність системного підходу дозволяє визначити об'єкт у єдності компонентів і зв'язків; складність передбачає ієрархічність будови об'єкта, послідовне розчленування цілого на частини, розглянуті в єдності; організованість — це структурна впорядкованість об'єкта.

Цілісний синергетичний підхід (як різновид системного) полягає у трактуванні загальної мистецької освіти як складної нелінійної динамічної системи, відкритої де перманентних змін відповідно до трансформації соціокультурного контексту. Він змушує брати до уваги її саморегульованість, тобто розглядати як таку, що тяжіє до неперервного саморозвитку, враховувати її потужний варіативний евристичний потенціал; що забезпечує художньо-освітній саморух і стимулює індивідуальну й колективну творчість усіх суб'єктів освіти: науковців, методистів, учителів, студентів.

Аксіологічний підхід (А. Булінін, І. Ісаєв, В. Сластьонін, Є. Шиянов). Здійснюється аналіз процесу формування компетентності майбутнього вчителя засобом ціннісно-змістового ставлення педагога до особистісних якостей і своєї професійної діяльності.

Комунікативний підхід до організації навчальної діяльності наголошує необхідність опанування принципами, нормами, способами, вміннями міжкультурної комунікації на засадах суб'єктності та діалогу, толерантності та емпатії, критичного мислення і ціннісної інтерпретації художніх творів. У зв'язку з цим увага приділяється мікросоціуму, фокусується на взаємозв'язках між суб'єктами художнього спілкування як джерела духовного взаємозбагачення, естетичного удосконалення. Факт діалогічності змісту освіти, обґрунтований у низці вітчизняних теоретичних досліджень, не знайшов повноцінної реалізації у шкільній художньо-педагогічній практиці, оскільки діалог використовується лише як спорадичний додатковий засіб навчання, а не визначальна сутність художнього пізнання.

У контексті культурологічного підходу інтерпретуємо мистецьку освіту як продукт культури, результат культурно-історичного розвитку людства, а вчителів і учнів — не лише як пасивних споживачів, а й творців культури в її безмежному просторі. Завдяки збереженню й збагаченню національних художніх традицій, з одного боку, та універсальному значенню «естетичного ставлення» як ціннісного, емоційно виразного, з другого, шкільна освіта за допомогою широкого спектра мистецько-виховних засобів транслює естетичні ідеї та властивості в культуру сучасності.

Із цілісного і культурологічного впливає особистісний підхід, сутність якого щодо царини мистецької освіти полягає в орієнтації на особистісні власні життєві смисли людини, що навчається, врахування її мотивації, інтересів, потреб і реальних можливостей. Розвивально-виховні впливи мистецької освіти переорієнтовуються на унікальність кожного учня, і лише за таких умов індивідуалізації зростатиме мистецька чутливість дитини, здатність бути оригінальним у думках, виразним у діяльності, неповторним у вчинках.

Гуманістичний підхід (про людину як відкрити природну істоту (створіння), що володіє внутрішньою свободою і потенціалом розвитку, носія діяльності, що структурує своє оточення). Основний напрям розвитку вищої школи в Україні сьогодні — це гуманізація освіти, тобто відображення в освітньому процесі тенденції гуманізації сучасного суспільства, в якому особистість людини визначається найвищою цінністю. Ми підтримуємо погляди Л. Масол, яка обґрунтовує концепцію відновлення педагогічної освіти України на засадах гуманізму, метою якої є формування особистості вчителя, який зможе реалізувати головне завдання освіти — всебічний розвиток людини як особистості; найвищої цінності суспільства — відповідно до тієї частини культурної спадщини, з якої він спеціалізується [4, с. 6].

Технологічний підхід до навчально-методичного забезпечення реального навчального процесу — теоретичний орієнтир, що є частиною педагогічної науки, що вивчає і розробляє мету, зміст та методи навчання і проєктує педагогічні процеси. У нашому дослідженні технологічний підхід є механізмом здійснення процесу формування фахової компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва початкових класів як сукупності мети, змісту, методів та засобів гарантованого досягнення результатів, що планувалися, за умови функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів.

Компетентнісний підхід акцентує нашу увагу на визначенні ключових компетенцій майбутнього вчителя мистецьких дисциплін початкових класів у професійній підготовці. У наукових джерелах поняття «компетентнісний підхід» розглядається як оцінка підготовленості певного освітньо-кваліфікаційного рівня до професійної діяльності на основі наявності в них визначених стандартами компетенцій. Компетентнісний підхід детермінує модернізацію всіх компонентів педагогічної моделі (мета, зміст, технології, оцінювання результатів навчання/учіння і виховання/самовиховання) і переносить акценти із засвоєння художньої інформації на формування комплексу компетентностей.

Висновки. Таким чином, розгляд сучасних тенденцій професійної освіти дозволив нам прийти до висновку про те, що найдоцільніше використовувати вищевказані підходи у процесі формування фахової компетентності майбутніх вчителів початкової школи до викладання мистецьких дисциплін.

Список источников

1. Віаніс-Трофименко, К. Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К. Б. Віаніс-Трофименко, Г. В. Лісовенко. — Харків : Основа, 2007. — 175 с.
2. Зязюн, І. А. Краса педагогічної дії : навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. — К. : Українсько-Фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. — 302 с.
3. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996. — К. : Юрінком, 1996. — 80 с.
4. Масол, Л. Підготовка вчителів до поліхудожнього виховання учнів / Л. Масол // Мистецтво і освіта. — 2009. — № 2. — С. 4—7.
5. Національна Доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. — 2002. — № 16. — С. 3—9.
6. Петрова, Г. В. Вопросы эстетической подготовки будущего учителя / Г. В. Петрова. — Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1976. — 198 с.
7. Педагогика : учеб. пособие для студентов пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин [и др.]. — М. : Просвещение, 1975. — 512 с.
8. Хомич, Л. І. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя / Л. І. Хомич // Мистецтво і освіта. — 1998. — С. 49—51.

Матеріал поступив в редакцію 22.04.2011.

С. В. Лісова

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка С. Дем'янука,
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ

Освітня реформа Польщі, здійснювана з кінця 80-х рр. XX ст., відбиває в цілому тенденції, загальні для перехідного періоду усіх країн із соціалістичним минулим, проте, має ряд власних особливих рис. Зокрема, польська реформа відбувається так само, як у всіх східноєвропейських країнах й має ту ж загальну цільову спрямованість, а саме: практично всі концепції, напрями, авторські школи або програми в Польщі відповідають провідній тенденції реформування освіти — реалізації принципу гуманізації [1; с. 52-53].

Водночас, у зв'язку з концептуальними змінами, які відбуваються в освітній системі, творчий пошук польських учених спрямований на вироблення такої освітньої парадигми, що могла б задовольнити нові запити суспільства. Мова йде в основному про вибір між доктринами освіти, зокрема, такими як: адаптаційна, критична й критично-креативна. Перша, як відомо, відбиваючи соціально-економічну модель країни, сприяє не тільки зміцненню існуючої організації громадського життя, але й збереженню існуючої тут політичної системи. Адаптаційна доктрина визначає функції освіти як службові стосовно держави, нехтуючи функціями освіти стосовно суспільства [2].

Критична доктрина характеризується спонуканням до інновацій, креативності, змін у навколишньому світі. Така модель освіти, на думку Т. Левовицького, слугуватиме насамперед не підтримці державних механізмів і зміцненню існуючих соціальних інститутів, а безпосередньо громадянам, людям, які спільно творять суспільство. У такій системі освіти знаходить висвітлення суб'єктність усіх активних учасників освітньо-просвітницьких процесів: враховуються їхні потреби й бажання, бачення ними цілей і змісту освіти. Суб'єктність є важливим критерієм цієї освітньої парадигми.

Критично-креативна доктрина освіти ґрунтується на демократичному суспільному устрої, вивільненні й розвитку потенційних здібностей людини. У різних формах вона відбивається в концепціях виховання, що концептуються на створенні умов необмеженого розвитку особистості, урахуванні її індивідуальних потреб і прагнень [2].

Більшість польських педагогів схиляються до думки, що найбільш ефективною варто визнати критично-креативну, тому що саме вона здатна сформувати вільну людину, обмежено залежну від зовнішніх факторів, взятого, ініціативного, тобто повноцінного суб'єкта свого життя, і своєї діяльності. Таким чином, визнання критично-креативної доктрини як якості найбільш адекватної цілям і потребам сучасного суспільства можна вважати підсумком багаторічної педагогічної дискусії. Сьогодні в польському педагогічному середовищі не викликає сумніву й необхідність реалізації в усіх навчальних закладах країни гуманістично-орієнтованої освіти. Розуміння сутності процесу гуманізації в Польщі збігається з тим, як його розуміють у системі європейської освіти в цілому.

Після 1989 року Польща розпочала процес структурних змін у системі вищої освіти. Реформи вищої освіти охоплювали різні сфери цього процесу:

- організацію вищої освіти;
- наукові програми;
- управління вищими навчальними закладами;
- наукові дослідження.

У 1998 році чотири країни Європейського Союзу — Франція, Німеччина, Велика Британія й Італія - підписали у Сорбонні спільну Декларацію про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти. Метою Сорбонської Декларації була гармонізація систем вищої освіти в країнах-членах Європейського Союзу. Сорбонська Декларація викликала інтерес не лише в країнах Європейського Союзу. У 1999 році міністри вищої освіти 29 країн, у тому числі й Польщі, підписали Болонську Декларацію. Цей документ містить основні завдання, що визначають зближення систем вищої освіти європейських країн.

Головною метою Болонської Декларації є створення Зони Європейської Вищої Освіти. Для досягнення цієї мети були визначені такі напрями: прийняття системи зрозумілих і порівнюваних ступенів, у тому числі через